

Державне підприємство
«Черкаський державний науково-дослідний інститут
техніко-економічної інформації в хімічній
промисловості»
(ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)

18000, ГСП, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 205

**Аналітична оцінка ситуації
у хімічній промисловості України та на
внутрішньому товарному ринку хімічної продукції
за підсумками січня-вересня 2023 р.
(попередні дані)
Аналітична довідка**

*Розроблена на основі доступних та
репрезентативних статистичних даних
(Держстату України, територіальних органів
Держстату України, Державної митної служби
України та ін.), власних експертних оцінок та
розрахунків, відкритих даних ЗМІ,
корпоративних сайтів компаній,
комунікативної інформації.*

Робоча версія станом на 29.09.2023.

*Розробник: Т.В. Ковеня, директор ДП
«Черкаський НДІТЕХІМ»*

Тел./факс: 8(0472) 36-03-26

E-mail: office@nditekhim.com.ua

WebSite: <http://nditekhim.com.ua>

**Черкаси
2023**

ЗМІСТ

1.Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни	3
2.Товарне виробництво	4
3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції	7
4.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо	9
5. Регіональні і покраїнні зміни в зовнішній торгівлі хімічною продукцією. Зміщення акцентів	10
6. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2023 році	13
7. Імпортні поставки хімічної продукції до України	19
8.Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	26
9.Фінансові результати роботи хімічної галузі	28
10.Інвестиції в основний капітал хімічної галузі	28
11.Деякі оціночні висновки	30

1. Функціонування галузі. Деякі кількісні параметри. Інституційні зміни

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Кількість функціонуючих підприємств	<p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», станом на 01.10.2023 в хімічній промисловості (виробництво хімічних речовин та хімічної продукції, гумових і пластмасових виробів) функціонує з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько 3700 підприємств (52% підприємств, які функціонували та були економічно активними на початок року).</p> <p>Загальна кількість діючих хімічних підприємств, за даними Держстату України, на кінець 2022 р. становила 6480 підприємств, з яких 2591 підприємств - у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції, 3890 підприємств – у виробництві пластмасових та гумових виробів</p> <p>Усього в хімічній промисловості станом на 1 жовтня 2022 р. було зареєстровано близько 7330 підприємств, з яких значна частина є недіючими (близько 43%).</p> <p>Станом на 1 жовтня 2023 р. цей показник оціночно становив 7100 підприємств, частка недіючих підприємств дещо скоротилася (35%).</p> <p>За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», відсоток хімічних підприємств, які змінили свою локацію, не перевищує 6-7% (це переважно малі та досить обмежено середні підприємства, які лише частково здійснили релокацію), з них у межах України – 5%, перемістили своє виробництво за межі України – не більше 1-2%.</p> <p>За даними 2022 р. хімічна галузь належить до секторів з найбільш значимою кількістю великих компаній, які входять до ТОП1000 національних компаній і мають великий валовий дохід, їх кількість становить 53 компанії з сукупним чистим доходом 163 млрд. грн.</p> <p>Приватизаційні наміри. ФДМУ оприлюднив перелік підприємств, які будуть приватизовані найближчим часом в рамках великої приватизації. Серед них хімічні підприємства – ВАТ «Одеський припортовий завод», ВАТ «Сумихімпром», АТ «Оріана», ВАТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія. Приватизація буде здійснена через систему «Prozorro. Продажі». Виставлене на продаж також ДП «Смоли» (єдиний виробник іонообмінних смол в Україні), однак торги в кінці липня не відбулися через брак учасників аукціону (заявлена вартість близько 200 млн. грн.)</p> <p>Наразі переважна більшість державних хімічних підприємств перейшли до сфери управління ФДМУ і поетапно буде прийнято рішення щодо їх подальшого функціонування та статусу.</p> <p>Деякі хімічні підприємств, які мають «російський» та/або корупційний «слід» передані або перебувають в процесі передачі Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) для пошуку управляючих компаній (ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпатсмоли», ТОВ «Калуський трубний завод», ПрАТ «Вінницяпобутхім» та ін.)</p>

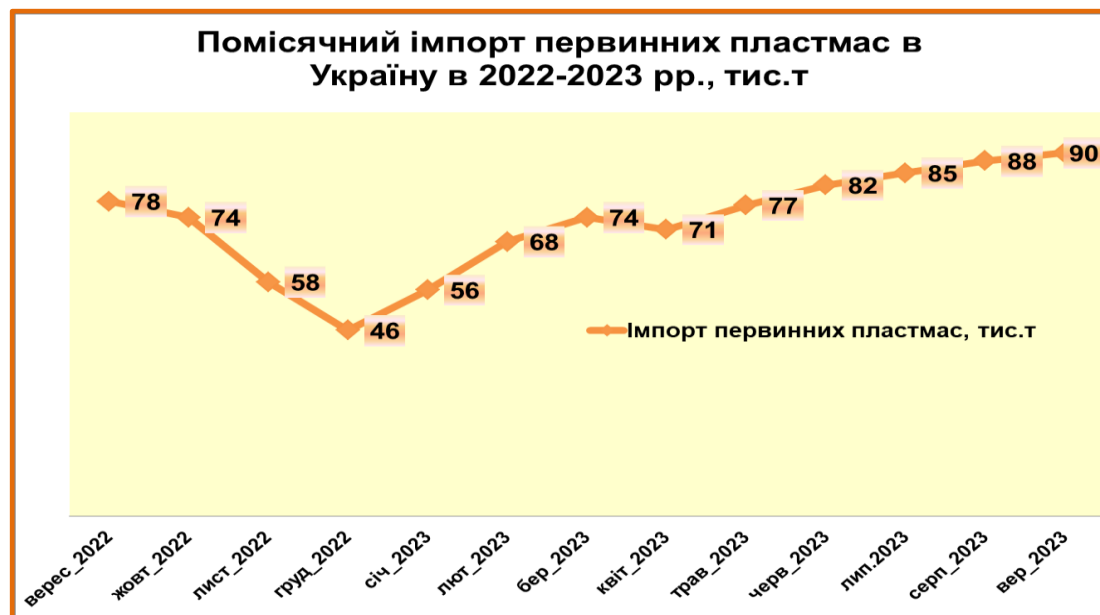
	<p>Два конкурси по відбору управителя для арештованих активів ТОВ «Карпатнафтохім» так і не відбулися, що ускладнює процес відновлення роботи підприємства, яке є ключовим виробником базової хімічної продукції.</p> <p>Активи ПрАТ «Вінницяпобутхім» передані в управління компанії "Крайтекс-сервіс", яка ставить за мету до кінця 2023 року довести свою частку на ринку СМЗ до 8% і 15% у 2024-му. Вкладені інвестиції склали 400 млн.грн. Потужність виробництва становить 6-7 тис. тонн пральних порошків на місяць.</p> <p>Окремі хімічні підприємства змінюють локація, назви, юридичний статус, проводять відповідну перереєстрацію. І цей процес особливо активізувався з різних причин у 2023 році.</p>
--	---

2. Товарне виробництво

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Товарне виробництво	<p>За підсумками січня-березня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за даними Держстату України, 73,3%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 93,7%.</p> <p>За підсумками січня-червня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за остаточними даними, 95,6%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 108,8%.</p> <p>За підсумками січня-вересня 2023 р. індекс товарного виробництва у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», 96,7%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 110%.</p> <p>Таким чином, спад у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції за результатами січня-вересня 2023 р. порівняно з аналогічним періодом 2022 р. становить 3,3%</p> <p>Слід взяти до уваги, що у першому кварталі 2023 р. лише у березні спрацював ефект низької статистичної бази, у другому-третьому кварталах цей ефект діяв упродовж усіх шести місяців.</p> <p>Індекс виробництва продукції основної хімії склав за підсумками 1 кварталу 2023 р. 58,3%, за підсумками 1 півріччя 2023 р. через низьку статистичну базу у він підвищився до 82%.</p> <p><i>За підсумками трьох кварталів 2023 р. індекс виробництва продукції основної хімії склав, за попередніми оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ, 85% (-15%).</i></p> <p>Статистично обнадійливими є результати роботи в сегменті пластмасових виробів, де аналогічні показники за підсумками трьох періодів склали у поквартальному зрізі відповідно 96%, 110% та 114%.</p>

Індикатором товарного виробництва пластмасових виробів в Україні є імпорт пластмас у первинних формах, які становлять 96-97% внутрішнього споживання і, по суті, є сировинною секторальною базою в умовах практично повної відсутності національного виробництва первинних пластмас. Про це свідчать дані, приведені на Діаграмі 1.

Діаграма 1

У виробництві **гумових виробів** індекси товарного виробництва в 2023 р. у поквартальному зрізі порівняно з 2022 р. поки що залишаються на рівні 80-95%, хоча до кінця року цей показник очікувано досягне 100%.

У 2023 році в хімічній промисловості України, незважаючи на статистично позитивну динаміку індексів товарного виробництва, продовжує спостерігатися **висока ступінь невизначеності та діє значна кількість негативних факторів, які впливають на ситуацію в хімічній галузі**: триваючі військові дії, фізичне руйнування та призупинення діяльності значної частини ключових підприємств, значний ріст (та/або волатильність) цін на усі складові собівартості хімічної продукції, нестабільність замовлень (попиту), дефіцит обігових коштів, розірваність частини логістичних внутрішніх ланцюгів та експорту (певна частина їх так і не змогла відновитися), відтік персоналу (як за кордон, так і мобілізація) та проблеми з його ротацією (і виробничого, і інженерно-технічного, і управлінського персоналу) тощо.

Все ще спостерігається нестабільний режим роботи багатьох підприємств. Середній **рівень завантаження виробничих потужностей** на більшості економічно активних хімічних підприємств, хоча і дещо підвищився у поточному році, все ще є нижчим від 50-60%, хоча цей показник суттєво диференціюється у розрізі основних регіонів та сегментів виробництва. У західному регіоні він становить до 70-75% (по економічно активним підприємствам), у східному регіоні (без регіону активних бойових дій) – зі значними обмеженнями працюють близько 25-30% хімічних підприємств-виробників.

*Досить критичним та чутливим залишається **фактор зниження попиту та обсягів збуту продукції** (через падіння платоспроможного попиту по ланцюгам перероблення), можливість утримання конкурентних цін на кінцеву товарну продукцію через високу волатильність цін на сировину та енергоресурси і значні обсяги конкуруючого імпорту, досить часто за більш конкурентними цінами, порівняно з продукцією національних товаровиробників.*

У той же час, слід зазначити, що частина хімічних підприємств, упродовж усього 2023 р. продовжувала адаптуватися до нових умов свого функціонування та частково відновила свої виробництва, відпрацювала нові ланцюги поставок сировини та збуту продукції, і що найголовніше, розширила асортимент товарної продукції за рахунок більш ліквідних видів продукції. **Хоча цей процес все ще є досить уповільненим і не системним.**

Загалом сталізація товарного виробництва стосується у найбільшій мірі секторів, які виробляють **ліквідну сировину та напівсировину** (особливо мінеральну, експортоорієнтовані продукти неорганічної та органічної хімії, декстрини, казеїни та казеїнати, жирні амінокислоти тощо), а також споживчу продукцію нееластичного та стабільного попиту (гумові вироби, пластмасові вироби, мило, синтетичні миючі засоби, ефірні олії, косметичні та парфумерні вироби, добрива та засоби захисту рослин у дрібному фасуванні та ін.).

Загалом секторальні тенденції є неоднозначними і більш детальний аналіз роботи секторів за підсумками 9 місяців 2023 р. буде приведений в заключній аналітичній довідці (жовтень 2023 р.)

Продовжують відновлювати свою роботу підприємства, які розташовані у відносно безпечних регіонах, або ті, які здійснили релокацію в такі регіони, або підприємства, які експортували до ЄС та інших сусідніх країн у значних обсягах товарну продукцію та наразі частково відновили такі поставки або ж переорієнтували їх на нові зовнішні товарні ринки.

Водночас через складнощі з логістикою значно зменшилось виробництво в Україні товарної продукції на умовах імпортованої толінгової сировини. Відносну стабільність демонструють також компанії, які є партнерськими або афілійованими з європейськими або іншими іноземними компаніями.

Така тенденція найбільш відчутно проявилася у виробництві пластмасових виробів. За оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», за підсумками січня-вересня 2023р. внутрішнє виробництво **виробів із пластмас** порівняно із аналогічним періодом 2022 р. збільшилось на 13-14% у вартісному вимірі, на 10-12% у фізичному вимірі (хоча фізичний індекс не є коректним для порівняння).

Аналогічна тенденція є характерною і для певної частини **гумових виробів**. Про це свідчить зростання імпорту синтетичного та натурального каучуку в Україну, імпорتنі поставки якого в січні-вересні 2023 р. збільшилися до 13,5 тис.т (+ 5% до аналогічного періоду 2022 р.).

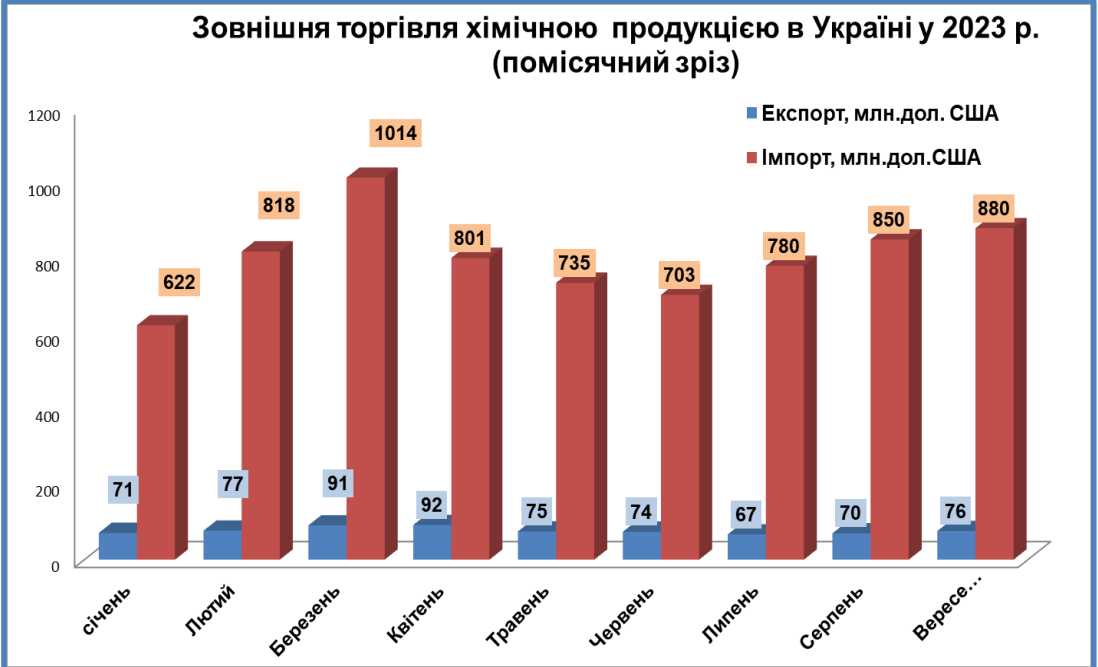
	<p>В Україні фрагментарно збільшується виробництво продукції, пов'язаної з сільськогосподарським та дотичним виробництвом. У 2023 р. національні компанії-виробники вивели на ринок нові гербіциди, біогербіциди (компанії ALFA Smart Agro, ТОВ «Агрохімічні технології», «БТУ-ЦЕНТР» та ін.), інноваційні добрива серії Квантум Діафан (НВК Квадрат) та ін. Слід також відмітити активність на ринку мінеральної сировини (сіль, вапняки, бішофіт та ін.)</p> <p><i>Все ж загалом і внутрішній, і зовнішні товарні ринки, слабкий і нестабільний попит все ще залишаються найбільш критичною та вразливою проблемою для національного хімпрому.</i></p>
--	--

3.Реалізація товарної продукції. Індекс доступності хімічної продукції

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Реалізація на внутрішній ринок	<p><i>Загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні у січні-березні 2023 року склав у д.ц., за даними Держстату України, близько 30,6 млрд.грн. (січень-березень 2022 р. – 31,7 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 15,7 млрд.грн (січень-березень 2022 р. - 19,8 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 14,9 млрд.грн (січень-березень 2022 р. – 11,8 млрд. грн.).</i></p> <p>За підсумками січня-червня 2023 р., загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 68,2 млрд. грн та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 20% (січень-червень 2022 р. – 56,8 млн. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 36,2 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 33,6 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 32 млрд.грн (січень-червень 2022 р. – 23,2 млрд. грн.).</p> <p>За підсумками січня-вересня 2023 р., за попередніми розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», загальний обсяг реалізації хімічної продукції в Україні склав у д.ц. 101 млрд. грн та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 16% (січень-вересень 2022 р. – 87 млрд. грн.), у т.ч. у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції – 53 млрд.грн (січень-вересень 2022 р. – 47,3 млрд. грн), гумових та пластмасових виробів – 48 млрд.грн (січень-вересень 2022 р. – 39,7 млрд. грн.).</p> <p>При цьому індекс цін у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції становив, за оцінками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у січні-вересні 2022 р. 120%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – 130%.</p> <p><i>Загалом можна констатувати, що у січні-вересні 2023 р. обсяги реалізації хімічних речовин та хімічної продукції в Україні практично зрівнялись з аналогічним показником реалізації продукції в сегменті гумових та пластмасових виробів (відповідно 53 та 48 млрд. грн.).</i></p>

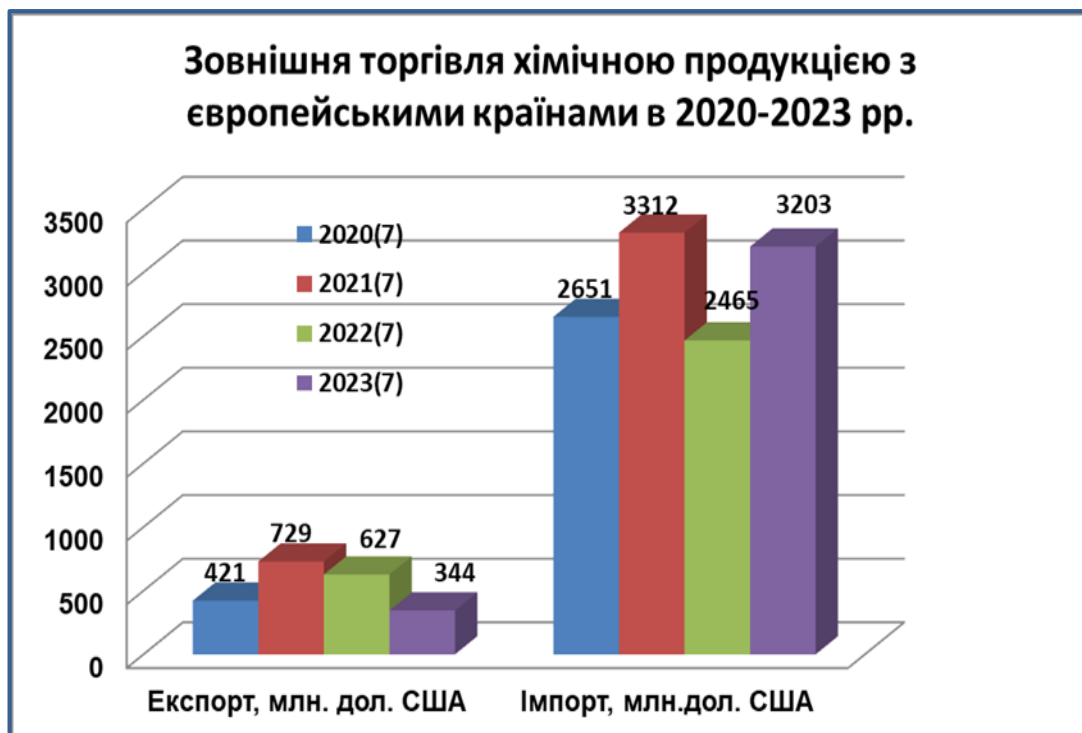
	<p>Загалом це позитивна тенденція, оскільки вона свідчить про ріст структурної частки у галузевому виробництві хімічної продукції з більшою добавленою вартістю та кінцевої товарної продукції, хоча у певній мірі спрацював і ціновий фактор (динаміка цін в сегменті пластмасових виробів залишається вищою від аналогічного показника в сегменті реалізації хімічних речовин та хімічної продукції).</p> <p>Водночас ця тенденція ґрунтується на дещо <i>викривленому сировинному зовнішньоторговельному балансі</i>, оскільки обсяги внутрішнього споживання первинних пластмас в Україні дійсно виросли у січні-вересні 2023 р. порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (у фізичному вимірі) на 15%. Однак 95% внутрішнього споживання первинних полімерів є імпортною сировиною, оскільки ТОВ «Карпатнафтохім» (єдиний виробник поліетилену, ПВХ в Україні) після передачі його активів в АРМА, так і не відновив свою роботу.</p> <p>Водночас імпорт пластмасових виробів до України за підсумками січня-вересня 2023 р. збільшився порівняно з аналогічним періодом 2022 р. майже на 23%, що свідчить про те, що внутрішнє виробництво пластмасових виробів повністю не відновилося і компенсатором традиційно виступає імпорт (в частині сегментів темп приросту імпорту пластмасових виробів становить від 140 до 160%).</p> <p>Втрати продажів у січні-вересні 2023 р. у фізичному вимірі у більшості товарних груп хімічної продукції порівняно з аналогічним періодом 2022 р. суттєво знизились до 10-20 % (через низьку статистичну базу).</p> <p><i>Однак цей показник є досить неоднорідним та має високий рівень варіативності в залежності від сектору та регіональної структури товарного виробництва, а також підприємства-виробника.</i></p>
<p>Індекс доступності</p>	<p>Індекс доступності хімічної продукції повсякденного споживчого попиту (СМЗ, косметична продукція, засоби для чищення, засоби автохімії, добрива, пестициди та інші агрохімікати для присадибних ділянок, ЛФМ для роздрібною торгівлі, пластмасові та гумові вироби для побутового використання) <i>стабілізувався та навіть суттєво підріс у січні-вересні 2023 р. порівняно з аналогічного періодом 2022 (до 18-27%) завдяки стабілізації платоспроможного попиту на хімічні продукти щоденного вжитку, дії сезонного чиннику, певному уповільненні скорочення кількості населення та навіть його сезонному збільшенні через повернення частини біженців до України у березі-червні 2023 р.</i></p> <p>Цей фактор однозначно відбився на виробництві хімічної продукції споживчого призначення, загалом ці сегменти в 2023 році, як і в 2022 р.) мають менші втрати порівняно з виробництвами основної (базової) хімії.</p>

4.Зовнішній торговельний обіг хімічною продукцією. Зовнішньоторговельне сальдо

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																														
Зовнішня торгівля	<p>Обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції в січні-березні 2023 р. склали 2,7 млрд. дол. США та зменшилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 14% (січень-березень 2022 р. - 3,019 млрд. дол. США).</p> <p>У квітні-червні 2023 р. цей показник склав 2,5 млрд. дол США та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 42%.</p> <p>У липні-вересні 2023 р., за попередніми даними, обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції склали 2,7 млрд. дол. США та збільшилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 13%.</p> <p>Таким чином, кумулятивні обсяги зовнішньоторговельних поставок хімічної продукції у січні-вересні 2023 р. склали 5,05 млрд. дол. США.</p> <p>Частка імпорту у структурі зовнішньої торгівлі хімічною продукцією в січні-вересні 2023 р. перевищила 91% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 6,5 млрд. дол. США (січень-вересень 2022 р. – 82% при негативному зовнішньоторговельному сальдо (-) 4,64 млрд. дол. США).</p> <p>Про це свідчать агреговані дані, приведені на діаграмі 2. Наразі експорт хімічної продукції покриває хімічний імпорт лише на 10%.</p> <p>Таким чином, негативне зовнішньоторговельне сальдо в сегменті хімічної продукції за підсумками дев'яти місяців поточного року майже в 1,4 разів перевищило минулорічний показник.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 2</p> <table border="1" data-bbox="392 1352 1495 2016"> <caption>Зовнішня торгівля хімічною продукцією в Україні у 2023 р. (помісячний зріз)</caption> <thead> <tr> <th>Місяць</th> <th>Експорт, млн.дол. США</th> <th>Імпорт, млн.дол.США</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>січень</td> <td>71</td> <td>622</td> </tr> <tr> <td>Лютий</td> <td>77</td> <td>818</td> </tr> <tr> <td>Березень</td> <td>91</td> <td>1014</td> </tr> <tr> <td>Квітень</td> <td>92</td> <td>801</td> </tr> <tr> <td>Травень</td> <td>75</td> <td>735</td> </tr> <tr> <td>Червень</td> <td>74</td> <td>703</td> </tr> <tr> <td>Липень</td> <td>67</td> <td>780</td> </tr> <tr> <td>Серпень</td> <td>70</td> <td>850</td> </tr> <tr> <td>Вересе...</td> <td>76</td> <td>880</td> </tr> </tbody> </table>	Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США	січень	71	622	Лютий	77	818	Березень	91	1014	Квітень	92	801	Травень	75	735	Червень	74	703	Липень	67	780	Серпень	70	850	Вересе...	76	880
Місяць	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол.США																													
січень	71	622																													
Лютий	77	818																													
Березень	91	1014																													
Квітень	92	801																													
Травень	75	735																													
Червень	74	703																													
Липень	67	780																													
Серпень	70	850																													
Вересе...	76	880																													

5. Регіональні і покраїнні зміни в зовнішній торгівлі хімічною продукцією. Зміщення акцентів.

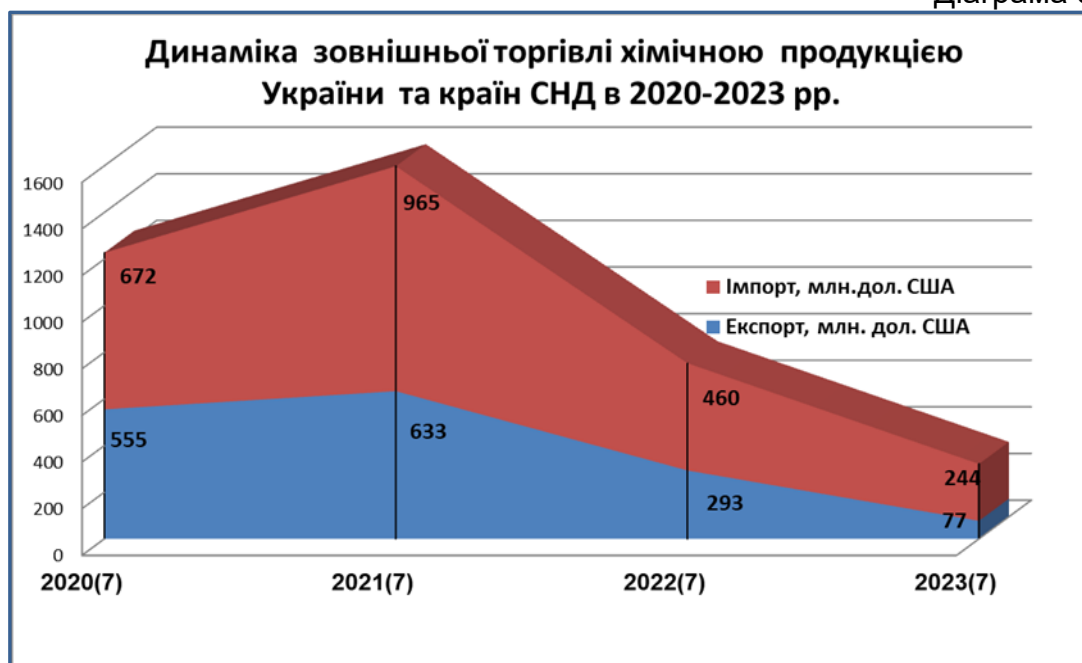
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																																							
Покраїнна географія зовнішньої торгівлі	<p><i>У 2023 році продовжуються регіональні та покраїнні зміни у зовнішній торгівлі хімічною продукцією зі зміщенням певних акцентів.</i></p> <p>Основна тенденція – домінування імпортних поставок. Структура зовнішньої торгівлі ХП у покраїнному зрізі в 2023 р. приведена на Діаграмі 3. Обсяги імпорту хімічної продукції по представленим країнам-партнерам кратно перевищують лінійні експортні поставки хімічною продукцією.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 3</p> <div data-bbox="392 741 1485 1422" style="border: 1px solid black; padding: 10px;"> <p style="text-align: center;">Покраїнні обсяги зовнішньої торгівлі ХП в 2023 р., млн. дол. США</p> <table border="1" style="margin-top: 10px;"> <caption>Дані до Діаграми 3: Покраїнні обсяги зовнішньої торгівлі ХП в 2023 р., млн. дол. США</caption> <thead> <tr> <th>Країна</th> <th>Імпорт 2023(7)</th> <th>Експорт 2023(7)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Китай</td><td>~1000</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Польща</td><td>~950</td><td>~100</td></tr> <tr><td>Німеччина</td><td>~550</td><td>~100</td></tr> <tr><td>Туреччина</td><td>~300</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Франція</td><td>~300</td><td>~0</td></tr> <tr><td>США</td><td>~280</td><td>~100</td></tr> <tr><td>Італія</td><td>~250</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Болгарія</td><td>~200</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Угорщина</td><td>~180</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Чехія</td><td>~180</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Туркменістан</td><td>~150</td><td>~0</td></tr> <tr><td>Іспанія</td><td>~150</td><td>~0</td></tr> </tbody> </table> </div>	Країна	Імпорт 2023(7)	Експорт 2023(7)	Китай	~1000	~0	Польща	~950	~100	Німеччина	~550	~100	Туреччина	~300	~0	Франція	~300	~0	США	~280	~100	Італія	~250	~0	Болгарія	~200	~0	Угорщина	~180	~0	Чехія	~180	~0	Туркменістан	~150	~0	Іспанія	~150	~0
Країна	Імпорт 2023(7)	Експорт 2023(7)																																						
Китай	~1000	~0																																						
Польща	~950	~100																																						
Німеччина	~550	~100																																						
Туреччина	~300	~0																																						
Франція	~300	~0																																						
США	~280	~100																																						
Італія	~250	~0																																						
Болгарія	~200	~0																																						
Угорщина	~180	~0																																						
Чехія	~180	~0																																						
Туркменістан	~150	~0																																						
Іспанія	~150	~0																																						
Регіональні зміни	<p>Ще одна досить значима тенденція – зміна регіональних ракурсів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією.</p> <p>Європейський регіон. 2023 р. порівняно з 2022 р. експорт хімічної продукції з України до країн Європи в лінійний період суттєво зменшився, майже в 1,5 разів у вартісному вимірі (діаграма 4).</p> <p>Водночас в цей же лінійний період імпортні поставки ХП до України вирости практично на 30%. У 2023 р. імпортні поставки хімічної продукції з європейських країн вийшли майже на рівень довоєнного 2021 р.</p> <p>У секторальному зрізі динаміка скорочення експорту-збільшення імпорту була фронтальною і характеризувала усі товарні групи.</p> <p>Негативне зовнішньоторговельне сальдо у січні-липні 2023 р. виросло з 1,8 до 2,3 млрд. дол. США. Найбільше негативне сальдо склалося в поставках добрив – (-) 472 млн. дол. США.</p>																																							

Зовнішня торгівля хімічною продукцією України з **країнами СНД в 2022-2023 рр.** продовжувала звужуватися та мінімізуватися. Про це свідчать дані, приведені на діаграмі 5.

У 2023 р. у лінійні періоди обсяги експорту хімічної продукції з України до країн СНД скоротилися у вартісних показниках у 8 разів, імпорту - в 4 рази. І наразі частка країн СНД у кумулятивному хімічному експорті становить 14%, імпорту – 4%.

Водночас загальне негативне зовнішньоторговельне сальдо в сегменті хімічної продукції не змінилося (2022 р. – 167 млн.дол. США, 2023 р. -167 млн. дол. США).

Регіональний зріз експорту та імпорту хімічної продукції із України та в Україну в 2023 році показаний на Діаграмах 6 та 7.

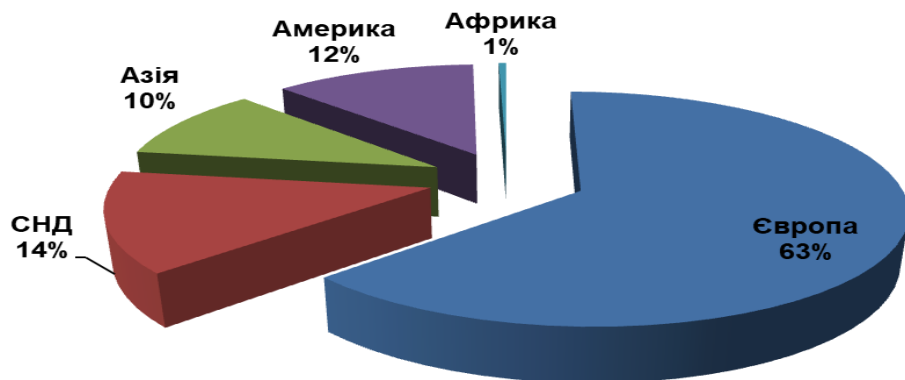
У структурі **експорту хімічної продукції** з України домінуючу частку має **Європа (63%)**, на другому місці залишається регіон СНД завдяки Р.Молдова (59% в кумулятивному хімічному експорті), без Р.Молдови частка країн СНД становить 5,7%.

У структурі **хімічного імпорту** також лідирує **європейський регіон**, хоча частка даного регіону у структурі кумулятивного імпорту є суттєво меншою та становить 59%.

Друге місце належить **азійському регіону** (32%), інші регіони мають незначну частку в кумулятивному імпорті – Америка - 4%, СНД - 4%, Африка – 1%. Азійський хімічний імпорт представлений чотирма основними групами хімічної продукції – *первинні пластмаси та вироби із пластмас, каучук та гумові вироби, продукція органічної хімії, ЗЗР та інші хімічні продукти, які імпортуються під кодом УКТЗЕД 380000.*

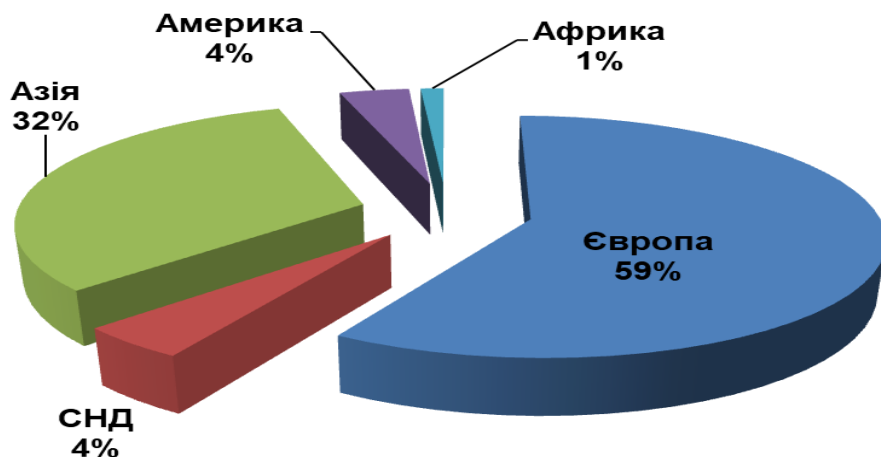
Діаграма 6

Регіональна структура експорту хімічною продукцією із України в 2023 р.,%

Діаграма 7

Регіональна структура імпорту хімічною продукцією до України в 2023 році, %

6. Експортні поставки хімічної продукції із України в 2023 році

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати																														
Експорт вартісних обсягів хімічної продукції	<p>Обсяги експортних поставок хімічної продукції із України у січні-вересні 2023 р., склали, за попередніми даними, 693 млн. дол. США та зменшилися у вартісному обрахуванні порівняно з аналогічним періодом 2022 р. у 1,8 рази (січень-вересень 2022 р. – 1263 млн. дол. США).</p> <p>Вартісні обсяги хімічного експорту із України у помісячній динаміці в 2023 р. порівняно з попереднім роком показані на Діаграмі 8.</p> <p>Приведені дані свідчать про те, що протягом усіх без виключення місяців 2023 р. експортні поставки хімічної продукції із України у вартісних показниках були суттєво нижчими від аналогічного періоду 2022 р. з однозначною негативною динамікою.</p> <p>Середньомісячний експорт хімічної продукції у січні-вересні 2023 р. склав 80 млн. дол. США, тоді як у березні-вересні 2022 р. (період воєнного стану) цей показник становив 98 млн. дол. США.</p> <p style="text-align: right;">Діаграма 8</p> <div data-bbox="395 981 1476 1765"> <p style="text-align: center;">Експорт хімічної продукції із України в 2022-2023 рр. у помісячному зрізі</p> <table border="1" data-bbox="526 1691 1444 1758"> <thead> <tr> <th></th> <th>Січень</th> <th>Лютий</th> <th>Березень</th> <th>Квітень</th> <th>Травень</th> <th>Червень</th> <th>Липень</th> <th>Серпень</th> <th>Вересень</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>■ Експорт-2023, млн.дол. США</td> <td>71</td> <td>77</td> <td>91</td> <td>92</td> <td>75</td> <td>74</td> <td>67</td> <td>70</td> <td>76</td> </tr> <tr> <td>■ Експорт-2022, млн.дол. США</td> <td>321</td> <td>268</td> <td>94</td> <td>104</td> <td>87</td> <td>103</td> <td>90</td> <td>94</td> <td>102</td> </tr> </tbody> </table> </div>		Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	■ Експорт-2023, млн.дол. США	71	77	91	92	75	74	67	70	76	■ Експорт-2022, млн.дол. США	321	268	94	104	87	103	90	94	102
	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень																						
■ Експорт-2023, млн.дол. США	71	77	91	92	75	74	67	70	76																						
■ Експорт-2022, млн.дол. США	321	268	94	104	87	103	90	94	102																						

Експорт фізичних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

Доступні дані Держстату України та Митної служби щодо фізичного експорту хімічної продукції із України в січні-вересні 2023 р. свідчать про значне зниження обсягів експортних поставок хімічної продукції у фізичному та вартісному вимірі (при цьому слід взяти до уваги, що аналогічний період 2022 р. включає два довоєнні місяці).

Разом з тим, у березні та квітні-червні 2023 р. в частині секторів (хімічні волокна та нитки, ефірні олії та ПКП, ЛФМ, пластмасові вироби, білкові речовини) спостерігався уповільнений приріст обсягів фізичного експорту порівняно з аналогічними періодами 2022 р.

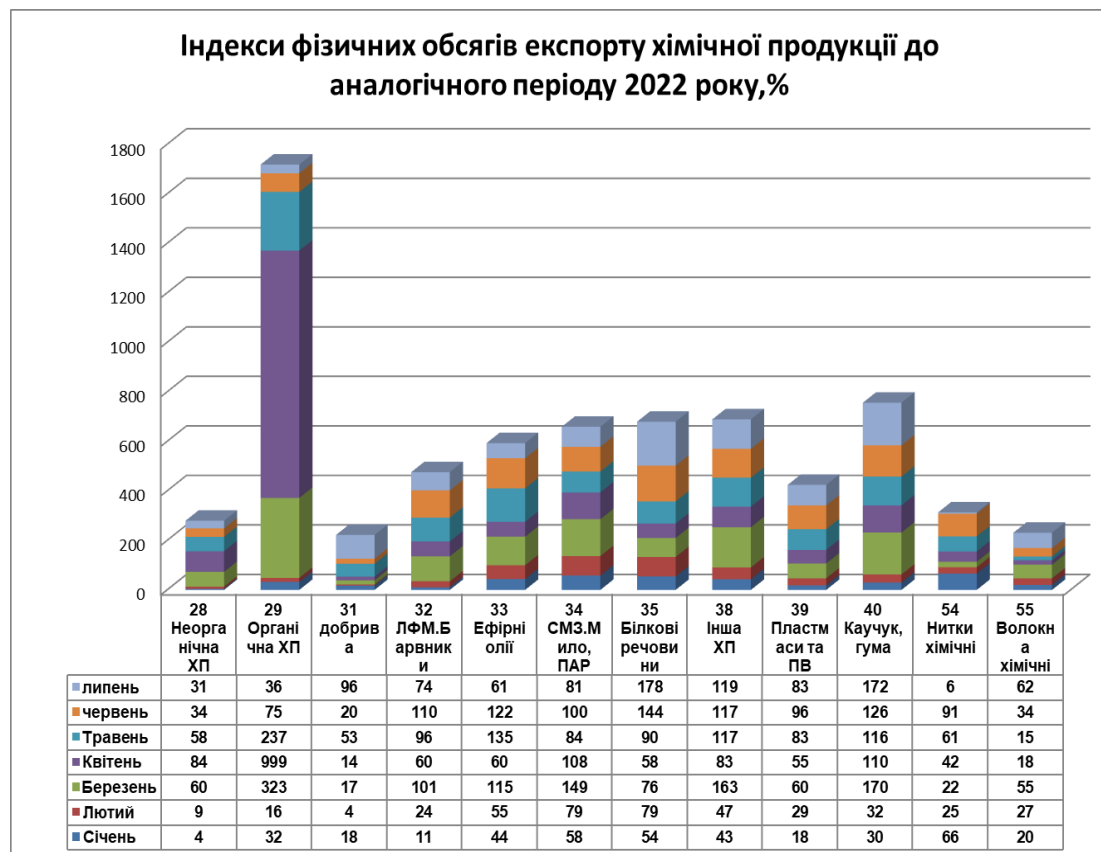
Загалом упродовж 2023 р. індекси фізичного експорту були нестабільними та знизилися порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (після березневого пікового зростання) практично в усіх сегментах.

Виключенням був лише сегмент продукції гумових виробів, де збільшення експортних поставок спостерігалось в березні- липні 2023 р. при досить низькій статистичній базі. Активним був експорт ефірних олій в сезонний період (травень-червень).

Водночас, загальні експортні тренди у січні-липні 2023 р. в інших товарних сегментах були досить контрастними, загальний діапазон фізичного обсягу експорту перебував в коридорі суттєво, нижчому від 100% (діаграма 9).

Водночас знову ж таки суттєве значення мала статистична база порівняння, яка у березні-вересні 2022 р. з початком військових дій була вкрай нестабільною.

Діаграма 9

Секторальні тренди вартісних обсягів хімічного експорту в лінійних періодах 2022-2023 рр. показані на Діаграмі 10.

Основна тенденція експорту хімічної продукції з України у 2023 році – фронтальне зменшення обсягів експортних поставок хімічної продукції із України, найбільший темп спаду спостерігався в експортних поставках добрив, продукції неорганічної хімії, барвників та ПФМ, первинних пластмас, СМЗ, парфумерно-косметичної продукції, хімічних волокон та ниток тощо.

Діаграма 10

Експорт вартісних обсягів хімічної продукції (секторальний зріз)

На Діаграмі 11 приведені індекси середніх експортних цін на хімічну продукцію, експортовану з України у січні-липні 2023 р.

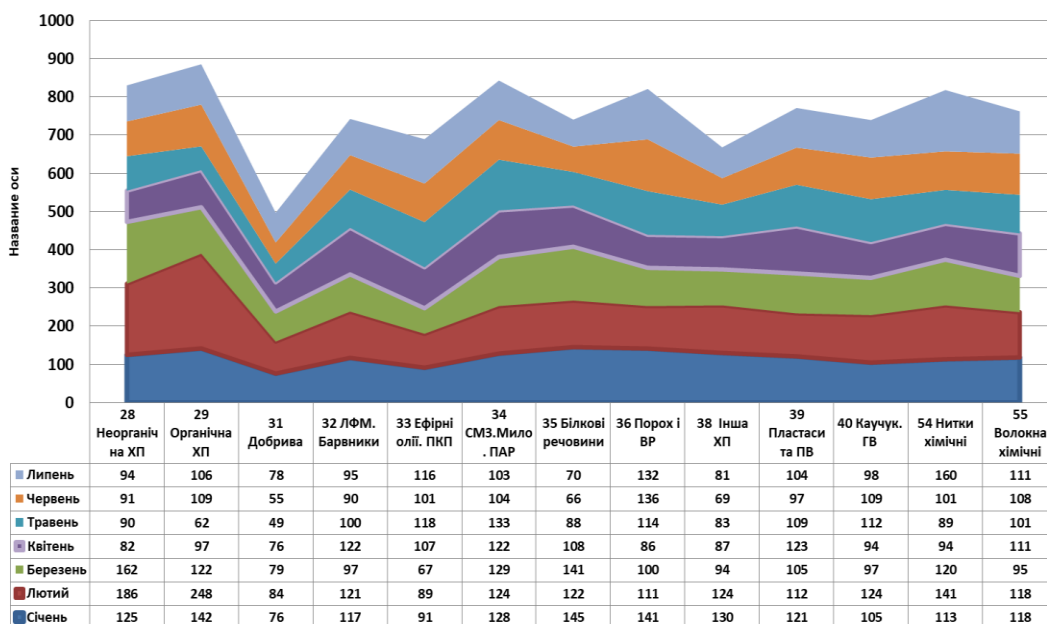
Приведені дані показують, що у поточному році продовжується ріст цін на експортовану продукцію у значній частині видів та товарних груп хімічної продукції, хоча динаміка росту цін у розрізі товарних груп є досить неоднорідною.

Найвищим за динамікою був ріст цін на базову хімічну сировину та напівсировину (січень-березень та червень-липень 2023 р.), первинні пластмаси та пластмасові вироби, СМЗ, ПАВ, хімічні волокна та нитки.

Загалом системне зниження цінових індексів у поточному році спостерігалось лише на азотні добрива. Більшість експортних цін у видовому зрізі характеризувалися підвищеною волатильністю (клеї, барвники, парфумерно-косметичні продукти, деякі види крохмалів та ін.

Експортні ціни на хімічну продукцію

Індекси експортних цін на хімічну продукцію в 2023 р.
(% до відповідного місяця 2022 р).

**Експорт
товарної
продукції
(продуктовий
зріз)**

У довоєнному періоді основними експортними продуктами національного хімпрому в останні роки були: аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі поліефірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, сирі крохмалі та декстрини, промислові жирні кислоти.

Сумарно названі товарні хімічні продукти становили традиційно близько 75% кумулятивного експорту.

У січні – вересні 2023 р. названий перелік хімічного експорту критично «обмілів» і фізично, і вартісно, і асортиментно через логістичні та транспортні перепони, проблеми з сировиною, призупинення функціонування значної частини виробництв тощо

У січні-вересні 2023 році близько 50% у структурі хімічного експорту склав досить вузький перелік товарних продуктів, а саме: інертні гази (3%), технічний вуглець (2%), окремі види пластмасових виробів – БОПП, транспортна та пакувальна тара, трубні полімерні вироби (25%), казеїн та казеїнати (5%), лабораторні реагенти (6%), модифіковані крохмалі та декстрини (4%), лецитин та інші жирні кислоти і спирти (12%). З травня 2023 р. відновився експорт пігментного діоксиду титану.

Фактично усі основні сектори в хімічному експорті представлені *декількома точковими продуктами*, експортні поставки більшості хімічних продуктів в аналізований період були мізерними, вони знизились по деяким товарним позиціям, які були значимими в 2022 році (азотні добрива, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, поліефірні смоли та ін.).

У січні-вересні 2023 р. практично обнулювався експорт первинних пластмас, який в 2022 р. здійснювався, хоча і в дуже обмежених обсягах (у значній мірі за рахунок товарних залишків).

Частка первинних пластмас у структурі хімічного експорту в аналізований період знизилась до 1% (близько 5 млн. дол. США)

Таким чином, у січні-вересні 2023 р. структура хімічного експорту набула ще більш звуженого та точкового характеру (порівняно з третім та четвертим кварталами 2022 р.).

Поки що надії на відновлення експортних поставок хімічної продукції не виправдались, вони продовжують скорочуватися.

Слід констатувати, що без повноцінного відновлення експорту азотних добрив, поліетилену, ПВХ та пігментного діоксиду титану експортні поставки хімічної продукції у контексті валових показників хімічного експорту із України не збільшаться.

На Діаграмі 12 показана секторальна структура хімічного експорту із України в січні-вересні 2023 р. (попередні дані). Однак вона відображає лише загальні структурні тренди, номінальні валові показники експортних поставок хімічної продукції поки що залишаються досить незначними. Структура експорту практично не змінилась в третьому кварталі 2023 р. порівняно з попередніми кварталами.

Діаграма 12

Експорт товарної продукції (географічний зріз)

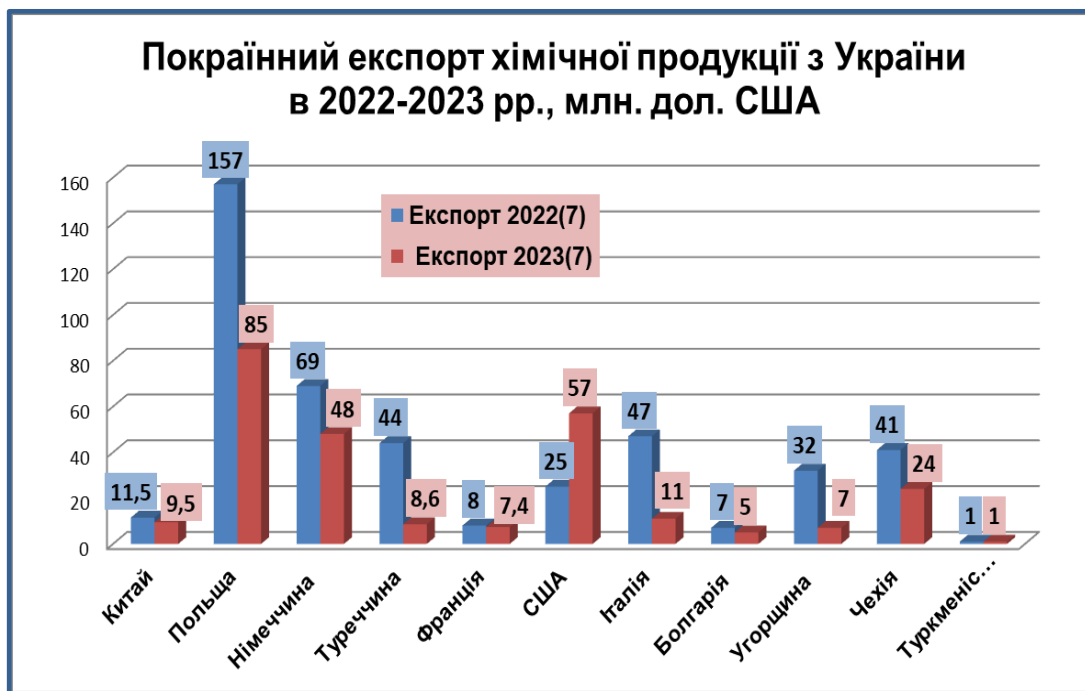
У 2022 році з початком широкомасштабних воєнних дій суттєво змінилася географічна структура експортних поставок хімічної продукції із України. Зміни в географії експортних поставок продовжились і у січні-вересні 2023 р.

Загальна тенденція - скорочення обсягів експортних поставок хімічної продукції з України практично до усіх основних країн-експортерів (за виключенням США) (Діаграма 13).

Близько 70% обмілілого та точкового хімічного експорту в аналізований період здійснювалося до країн Східної та Західної Європи (Польща, Литва, Латвія, Словаччина, Румунія, Німеччина, Молдова, Чехія, Італія, Нідерланди).

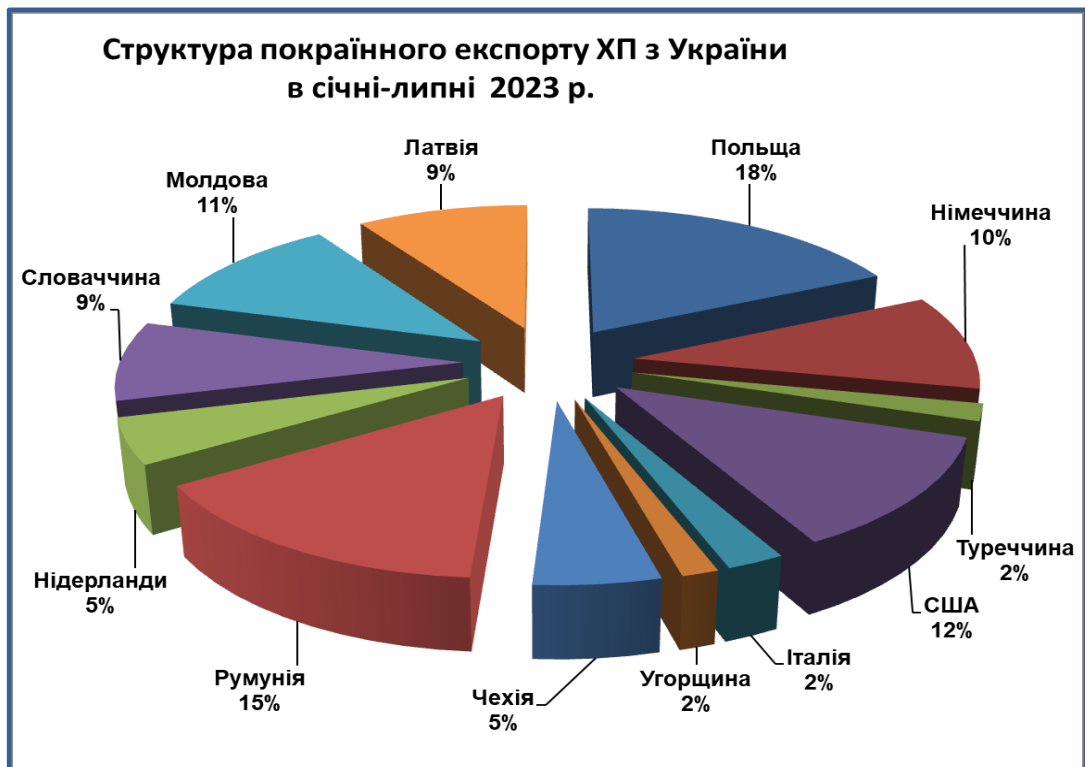
ТОП імпортером української хімічної продукції в січні-липні 2023 р. залишилася **Польща**, структурна частка хімічного експорту до названої країни у кумулятивному хімічному експорті склала 18%, хоча у поточному році і відбулося значне зниження експортних поставок.

Діаграма 13

Водночас сальдо зовнішньої торгівлі по хімічним сегментам становило з Польщею майже десятикратний розрив (експорт – 84 млн.дол. США, імпорт – 864 млн. дол. США).

Діаграма 14

	<p>Основні продукти, які Польща імпортувала із України в аналізований період: казеїн, лецитини, жирні кислоти, модифіковані крохмалі і декстрини, окремі види виробів із пластмас (трубна продукція, пластмасовий посуд, окремі полімерні будівельні вироби), деякі види косметичної та парфумерної продукції.</p> <p><i>Таким чином, Польща ввозила із України у 2023 р. переважно біохімічну сировину рослинного та тваринного походження (68% у сукупному експорті хімічної продукції до Польщі).</i></p> <p><i>Другим за значимістю ТОП-імпортером української хімічної продукції у поточному році є Румунія, частка якої у кумулятивному експорті становить 15% (добрива, вироби із пластмас, СМЗ). До п'ятірки імпортерів входять також США (12%), Німеччина (10%), Латвія (9%).</i></p> <p>У січні-липні 2023 р. частка Молдови в регіональній структурі українського хімічного експорту виросла майже до 11%. Ріст експорту хімічної продукції до Р.Молдови обумовлений у певній мірі продовженням на 2023 р. безмитним режимом експорту товарів із Молдови до країн ЄС.</p> <p>Німеччина залишається традиційним нетто-імпортером із України діоксиду кремнію, казеїну, лецитину, корунду, графіту, обмежено – окремих видів виробів із пластмас та гуми.</p> <p><i>Загалом частка європейських країн у регіональній структурі хімічного експорту із України стала домінуючою (близько 63 % у січні-липні 2023 р.) на фоні мінімізації експортних поставок хімічної продукції до країн СНД (5% у січні-липні 2023 р. без Р.Молдова).</i></p> <p><i>Все ж варто зазначити, що у поточному році спостерігається тенденція до певного зростання експортних поставок хімічної продукції до Грузії, Казахстану, Узбекистану, Вірменії.</i></p>
--	--

7. Імпортні поставки хімічної продукції до України

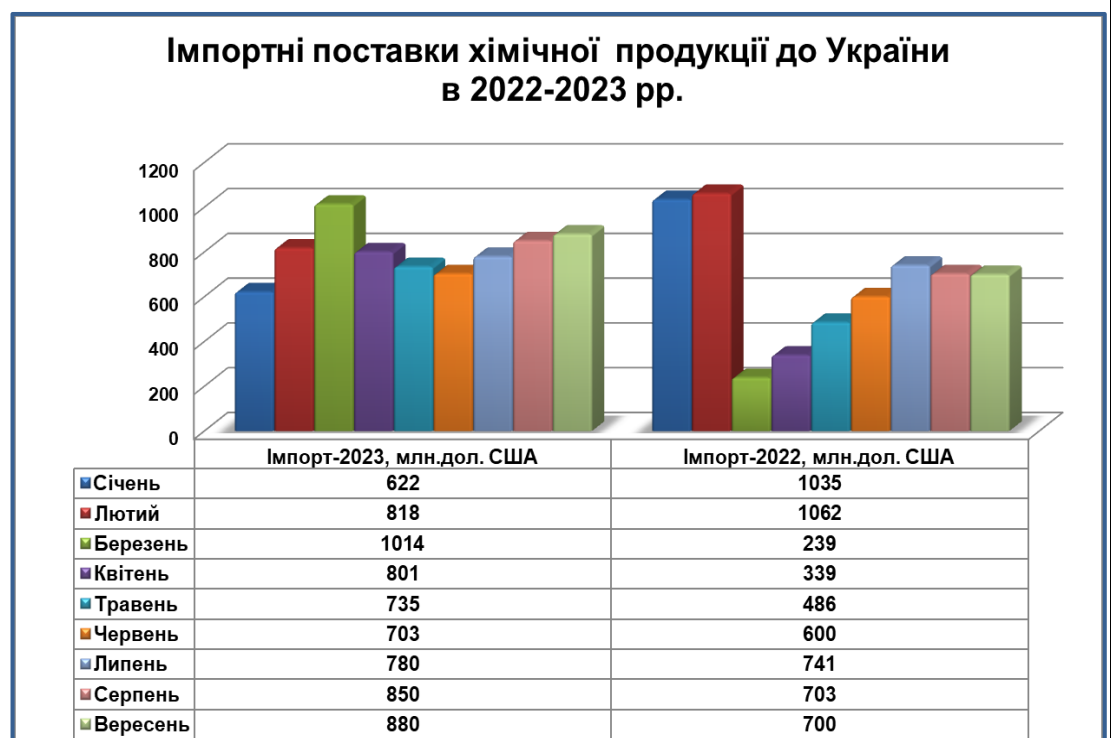
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Імпорт хімічної продукції (вартісний зріз)	<p><i>Імпорт хімічної продукції в Україну в січні-вересні 2023 року за товарним асортиментом та структурою поставок розширився порівняно з аналогічним періодом 2022 року.</i></p> <p><i>Імпортні поставки хімічної продукції до України склали у вартісному вимірі у січні-вересні 2023 р. 7,203 млрд. дол. США (попередні дані) та на 22% перевищили відповідний рівень січня-вересня 2022 р. (5,905 млрд. дол. США).</i></p> <p>Слід констатувати, що у вартісних показниках у січні-лютому 2023 р. хімічний імпорт був меншим на 30-40% порівняно з довоєнним січнем-лютом 2022 р., та вже у березні 2023 цей показник майже втричі перевищив хімічний імпорт, який був зафіксований у березні 2022 р. (відповідно 1014 та 239 млн. дол. США).</p>

У квітні-вересні 2023 р. темп зростання вартісних обсягів імпортованих поставок хімічної продукції до України порівняно з аналогічним періодом 2022 р. склав у помісячному зрізі від 2,5 до 1,2 разів та дещо уповільнився.

Середні місячні обсяги імпорту хімічної продукції в Україну склали у січні-вересні 2023 р. 800 млн. дол. США, тоді як аналогічний показник за підсумками березня-вересні 2022 р. (без довоєнного періоду) становив 633 млн. дол. США (тобто був 1,26 разів меншим) (діаграма 8).

У березні 2023 р. обсяги хімічного імпорту за валовим вартісним виміром вже наблизилися до довоєнного січня-лютого 2022 рр. (діаграма 15).

Діаграма 15

Структурні та продуктові аспекти імпорту хімічної продукції

Секторальна та продуктова структура імпорту хімічної продукції в Україну у 2023 році показана на Діаграмі 16.

Проведений аналіз свідчить, що продовжується процес певного переділу внутрішнього товарного ринку хімічної продукції та зміцнення позицій імпортованих продуктів та компаній-імпортерів, зважаючи і на воєнний стан, і на нестабільність внутрішнього виробництва.

Частина споживачів переорієнтувалася на імпортовані поставки, зважаючи на їх вищу цінову конкурентність порівняно з вітчизняною продукцією та менші ризики в поставках.

Імпортована продукція займає вільні ніші, які утворилися або ж утворюються у внутрішньому виробництві хімічної продукції внаслідок руйнувань та зупинки чи регіонально обмеженого функціонування хімічних підприємств.

Йде активна диверсифікація імпортованих поставок хімічної продукції.

Найбільш значиме місце у структурі хімічного імпорту в січні-вересні 2023 р. займали наступні хімічні продукти (товарні групи): засоби захисту рослин (12%), вироби із пластмас (15%), азотні добрива (8%), первинні пластмаси (14%), гумові вироби (9%), косметична та парфумерна продукція (8%), комплексні добрива (7%), продукція органічної хімії (7%), продукція неорганічної хімії (4%), СМЗ (5%), ЛФМ, пігменти та барвники (3%).

Діаграма 16

Слід зазначити, що у січні-вересні 2023 р відбулися суттєві зміни у структурі хімічного імпорту в Україну., порівняно з аналогічним періодом 2022 р.

Зокрема, значно збільшились, як у вартісному, так і фізичному вимірі, імпортовані поставки в Україну первинних пластмас(+15% у вартісному вимірі), виробів із пластмас (+26%), азотних добрив (в 1,6 разів – у вартісному вимірі, у 2 рази – у фізичному), продукції неорганічної хімії (+14%), ЛФМ (+45%).

Загалом можна констатувати, що на відміну від структури внутрішнього хімічного виробництва та експорту, яка суттєво звузилася з початком воєнних дій, структура імпортованих поставок хімічної продукції до України принципово не змінилася на фоні триваючої та досить активної диверсифікації імпортованих поставок у розрізі основних видів та товарних груп продукції.

Більше того, починаючи з березня 2023 р., у значній частині товарних сегментів спостерігається активний ріст фізичного та вартісного імпорту хімічної продукції до України, хоча і з деяким уповільненням у третьому кварталі.

Навіть у межах більш звуженого споживання відбувається розширення не лише нішевих, а загалом фронтальних імпорتنних поставок хімічної продукції.

Наразі імпорт практично повністю закрити товарні ніші, як в сировинних сегментах, де відсутнє національне виробництво, так і зміцнив свої позиції в сегментах виробництва товарної продукції більш поглибленого технологічного переділу та кінцевої товарної продукції.

Динаміка індексів фізичного імпорту хімічної продукції в Україну у січні-липні 2023 р. набула загального наростаючого тренду. Піковим періодом став березень (завдяки низькій статистичній базі для порівняння).

Середній індекс фізичного імпорту хімічної продукції в Україну склав у березні – червні 2023 р. від 250 до 300% порівняно з аналогічним періодом 2022 р. Після активного зростання імпорту хімічної продукції в Україну в березні - червні 2023 р. динаміка фізичних обсягів імпорту несуттєво ослабла лише в липні. Ріст імпорту продовжує мати фронтальний характер.

Це стосується як сегментів з нееластичним попитом (СМЗ, добрива, ЛФМ, косметична та парфумерна продукція, барвники, ЛФМ, хімічні волокна, тощо), де відбулися певні зміни у ціновому структуруванні поставок (товарні групи одновидової продукції за ціновою категорією), так і хімічних продуктів нееластичного імпорту з нечутливим попитом.

Індекси фізичного імпорту хімічної продукції в Україну в 2023 році приведені на Діаграмі 17.

Діаграма 17

Фізичний імпорт хімічної продукції (секторальний зріз)

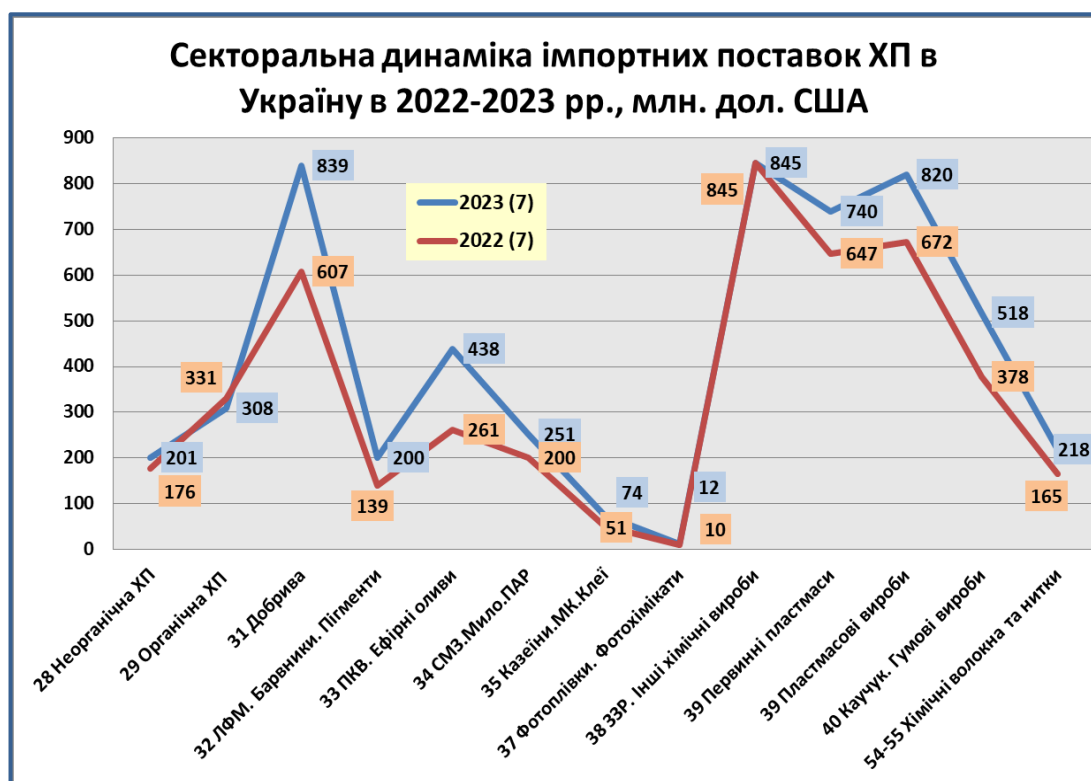
Секторальний зріз імпорту хімічної продукції до України в 2023 р. порівняно з попереднім роком у вартісному вимірі показаний на Діаграмі 18.

Приведені дані однозначно показують активний підвищувальний тренд в імпортних поставках хімічної продукції до України у січні-липні 2023 р. порівняно із аналогічним періодом 2022 р. На діаграмі чітко видно, що не має ні одного товарного сегменту, де б спостерігалось зниження імпортних поставок, усі товарні групи характеризуються приростом, хоча секторальна динаміка є досить різною.

Звичайно, необхідно враховувати підвищувальну цінову динаміку на частину імпортованої хімічної продукції, однак сама по собі ця тенденція є однозначно показовою.

Діаграма 18

Імпорт товарної продукції (секторальний зріз)

Індекси імпортних цін на хімічну продукцію

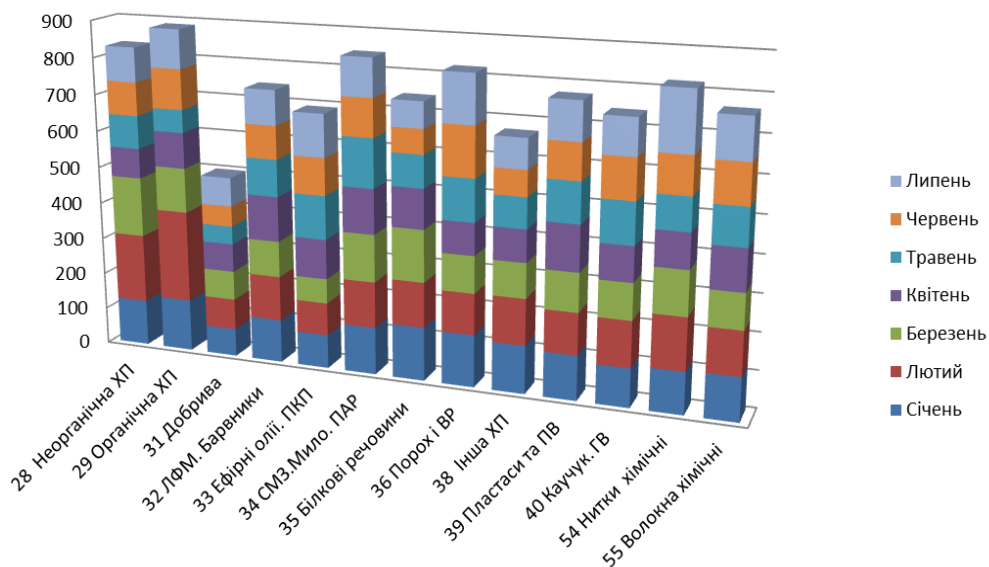
На діаграмі 20 приведені дані щодо середніх імпортних цін на імпортовану хімічну продукцію в Україну в 2023 р. (у розрізі основних товарних груп).

Слід зазначити, що середні імпортні ціни на хімічну продукцію у січні-лютому 2023 р. виросли порівняно з аналогічним періодом 2022 р. практично на усі види імпортованої в Україну хімічної продукції.

Однак вже в березні-квітні середні імпортні ціни на хімічну продукцію в багатьох сегментах почали знижуватися. І ця тенденція продовжувалася у травні-липні 2023 р., хоча і перестала бути лінійною.

Водночас спостерігається певна цінова збалансованість та звуження цінового «коридору» росту цін (за виключенням продукції неорганічної хімії та білкових речовин).

Індекси імпорتنних цін на ХП у 2023 році (до відповідного періоду 2022 року)

Імпорт товарної продукції (географічний зріз)

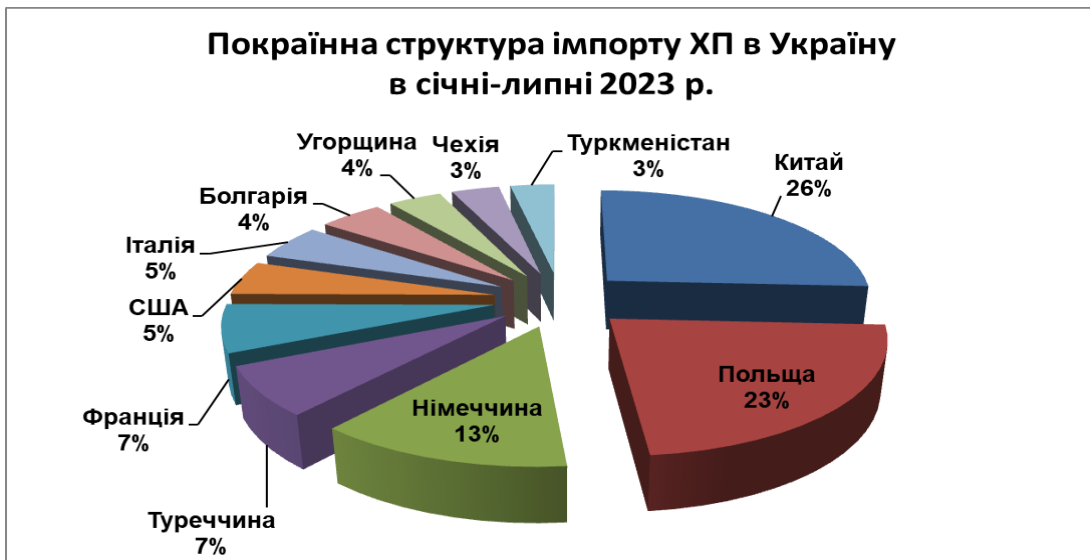
У 2023 році географічна конфігурація імпорту хімічної продукції до України суттєво не змінилася. Основними ТОП імпортерами поставок хімічної продукції до України залишаються **Польща та Китай** (відповідні дані приведені на діаграмі 21).

*На першому місці в регіональній структурі імпорتنних поставок хімічної продукції продовжує перебувати **Китай**, його частка виросла до 26%, частка **Польщі** у структурі хімічного імпорту в січні-липні 2023 р. наблизилася до китайського показника та склала 23%.*

Слід відмітити, що практично в усіх товарних сегментах імпорт хімічної продукції з **Польщі до України** у поточному році продовжує рости з тією чи іншою динамікою та кумулятивно значно перевищив імпорتنні поставки 2022 р. (січень – липень 2023 р. - 865 млн. дол. США, січень-липень 2022 р. – 613 млн. дол. США).

У вартісних показниках імпорتنні поставки виросли в лінійні періоди на 50%, фізичному вимірі – на 57%.

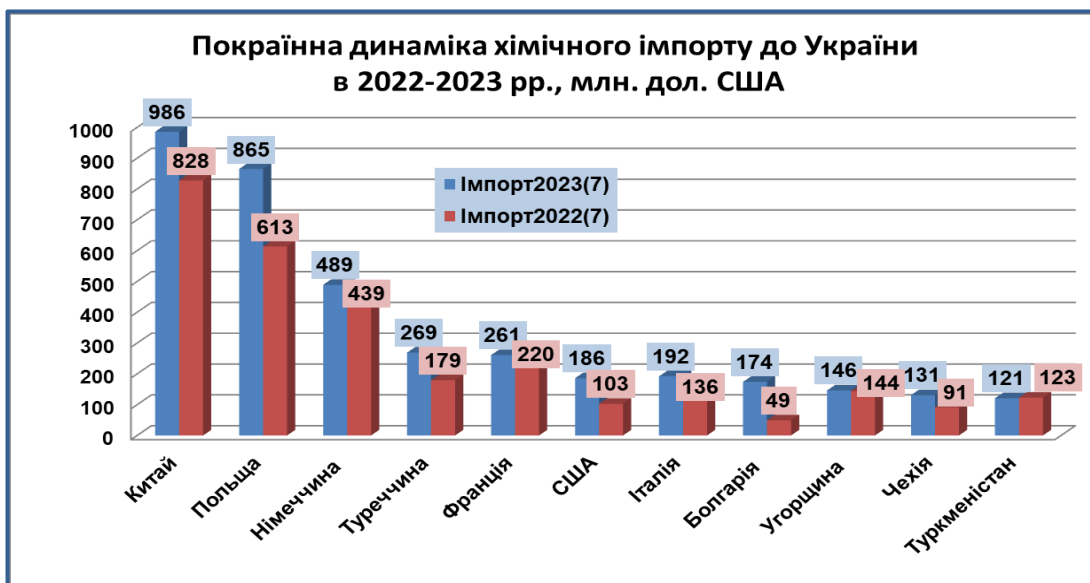
Насамперед це стосується базових сировинних сегментів (продукції неорганічної хімії, органічних сполук), а також мінеральних добрив, СМЗ, барвників, первинних пластмас, виробів із пластмас, ЗЗР та інших видів хімічної продукції, виробництво яких в Україні або ж зменшилось або ж частково зупинилось.

Імпорт хімічної продукції з **Китаю до України** у січні-липні 2023 р. склав 986 млн. дол. США та виріс порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 19% у вартісному вимірі (828 млн. дол. США).

Досить відчутно вирости імпорتنі поставки добрив (більш ніж в два рази), хімічних ниток (+63%), шин та інших гумових виробів (+71%), первинних аластмас та виробів із пластмас (+34%). По усім названим товарним групам хімічної продукції суттєвий приріст імпорتنих поставок із Китаю спостерігався як у вартісних показниках, так і фізичному вимірі. Слід зауважити, що приріст імпорту спостерігався у більшості товарних груп хімічної продукції.

Частка хімічної продукції **Німеччини** у кумулятивному імпорті до України також залишається стабільно високою – 13%. Імпорт хімічної продукції до України з решти країн-партнерів (Франції, Туреччини, США) у поточному році має уповільнену тенденцію до зростання при збереженні (і навіть розширенні) традиційної номенклатури імпорتنих поставок хімічної продукції за рахунок «нішевої» продукції.

	<p>Стойкими в регіональній структурі хімічного імпорту до України в аналізованій період залишилися позиції хімічної продукції США (5%), виросла частка Туреччини (7 %). Домінують у структурі турецького хімічного імпорту первинні пластмаси та вироби із пластмас, гумові вироби, хімічні волокна, добрива, каустична та кальцинована сода, гіпохлорити та ін.</p> <p>Український хімічний товарний ринок стає все більш привабливим і значимим для імпортерів, навіть за умови військових дій в Україні, та активно насичується імпортною хімічною продукцією у вільних нішах (через відсутність чи зупинку національного виробництва, втрату внутрішніх логістичних зв'язків з певними регіонами).</p> <p><i>У хімічній промисловості ЄС наразі спостерігається стагнація, в деяких країнах є ознаки рецесії, вона переживає багато викликів. Саме тому європейська хімічна промисловість зацікавлена в українському товарному ринку, який може стати (і власне стає) додатковим майданчиком для збуту власної хімічної продукції.</i></p> <p>Звертає на себе увагу збільшення обсягів зовнішньої торгівлі хімічною продукцією з деякими країнами, які традиційно є транзитними. Так, у поточному році стабільним є зовнішньоторговельний оборот хімічною продукцією між Україною та Р. Молдова, зокрема, експорт.</p>
--	--

8. Внутрішній товарний ринок хімічної продукції

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Внутрішній товарний ринок хімічної продукції	<p>Внутрішнє споживання хімічної продукції в Україні у січні-вересні 2023 р. склало, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», у доларовому еквіваленті 9,76 млрд. дол. США (357 млрд. грн.) та збільшилося у доларовому еквіваленті порівняно з аналогічним періодом 2022 року майже на 1,95 млрд. дол. США (у гривневому обрахуванні розрахункова ємність внутрішнього хімічного товарного ринку виросла майже на 71 млрд.грн).</p> <p>Статистична незбалансованість показників обумовлена нелінійним інфляційним ростом курсу гривні щодо долара США у першому півріччі 2023 р. порівняно з 2022 р. (відповідно 36,57 та 32,34).</p> <p>Однак це вартісні показники. У розрізі окремих сегментів та видів продукції у фізичному вимірі внутрішнє споживання хімічної продукції в січні-вересні 2023 р. «просіло» порівняно з аналогічним періодом 2022 р. на 10-20%, хоча спостерігається в деяких сегментах і протилежна тенденція.</p> <p><i>Частка імпортного продукту у структурі внутрішнього товарного ринку хімічної продукції становила у січні-вересні 2023 р. майже 78% (січень-вересень 2022 р. – 80%). Упродовж третього кварталу частка імпортної продукції на внутрішньому товарному ринку дещо знизилася, хоча це один з найвищих показників за всю історію моніторингової аналітики, яку ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» веде з 1992 року.</i></p>

Стабільно високий рівень даного показника свідчить про ознаки хронічної імпортозалежності українського товарного ринку хімічної продукції, насамперед, від хімічної продукції Польщі та Китаю.

Наскільки критичною (та незворотною і чутливою для національного виробництва) є дана тенденція, покаже час. Однак ситуація, яка склалася, вимагає проведення постійного моніторингу імпортних поставок хімічної продукції на рівні Міністерства економіки України.

Слід зазначити, що відносна вартісна стабільність внутрішнього ринку хімічної продукції у поточному році обумовлена споживчим ринком (+10-20% у вартісних показниках) на фоні досить нестабільного промислового споживання хімічної продукції.

Певним виключенням є агрохімічний ринок (мінеральні добрива, ЗЗР), який залишається відносно стабільним (за виключенням окупованих та замінованих територій сільськогосподарського призначення, які становлять 25% сільськогосподарських угідь).

За прогностичними даними ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», до кінця 2023 р. агрохімічний ринок за своїми основними параметрами перевищить показники 2022 р., хоча до відновленн рівня 2021 р. ще досить далеко.

У поточному році індекс виконаних будівельних робіт в Україні за підсумками січня-вересня 2023 року зріс 21%, порівняно з аналогічним періодом 2022 року (попередні дані). Така динаміка була драйвером для збільшення внутрішнього товарного ринку полімерних виробів будівельного призначення. Про це свідчать порівняльні дані щодо імпорту полімерних виробів для будівництва та ремонтних робіт у поточному році у фізичному вимірі (діаграма 23). Загальний приріст імпортних поставок даної продукції у фізичному вимірі склав 40%.

Діаграма 23

Водночас досить впливовим фактором залишається звуження міжгалузевого та внутрішнього галузевого промислового споживання хімічної продукції через припинення функціонування в ключових промислових секторах, певної частини підприємств-виробників та підприємств-споживачів хімічної продукції.

9. Фінансові результати роботи хімічної галузі

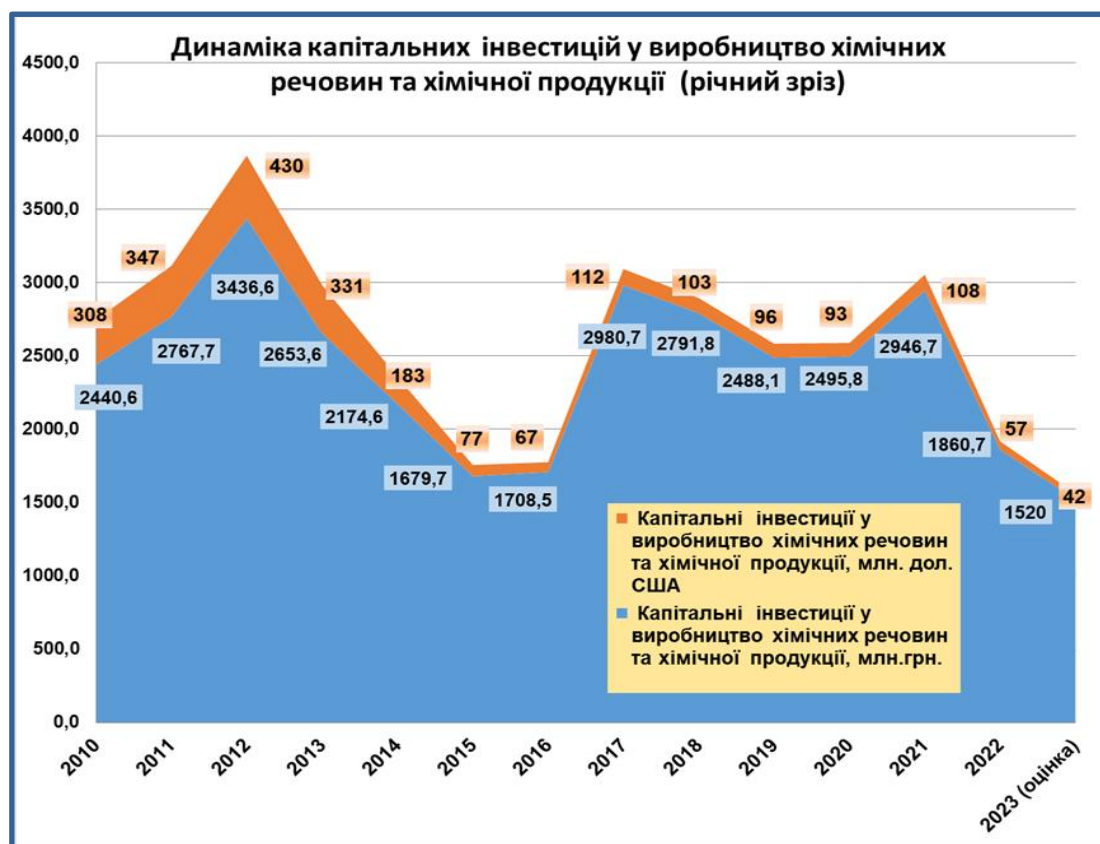
Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Фінансовий стан хімічних підприємств	<p>Кумюлятивні статистичні дані Держстату України щодо фінансових результатів роботи підприємств хімічної галузі (як і промисловості загалом) у 2023 рр. не оприлюднюються.</p> <p>Водночас Держстат України у вересні 2023 р., хоча і з великим запізненням, оприлюднив фінансові результати роботи промислових підприємств у 2022 р.</p> <p>Кумюлятивний сальдований результат у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції склав у 2022 р. 29 млрд. чистого збитку (прибуток – 4,4 млрд грн, збиток – 33,5 млрд.грн). Збиток від операційної діяльності показали 33% підприємств галузі. Однак слід врахувати, що значна частина підприємств не відзвітувалася за 2022 р, а тому оприлюднені показники можуть бути не досить коректними.</p> <p>Водночас певна частина підприємств галузі у травні-вересні 2023 р. оприлюднила річну фінансову звітність за 2022 р. Кумюлятивні фінансові результати роботи хімічних підприємств, за розрахунками ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», на основі оприлюднених фінансових звітів за підсумками 2022 р., становлять не менше 35-40 млрд.грн. збитку.</p> <p>Слід також зазначити, що значна частина хімічних підприємств, які працювали на загальному оподаткуванні, з 1 квітня 2022 р. перейшли на спрощену систему оподаткування, а з 1 серпня 2023 р. підприємства знову повернулись до загальної системи оподаткування. Це значно ускладнює проміжну оцінку фінансових результатів роботи галузі.</p> <p>Однак оціночно можна констатувати, що кумюлятивний прямий фінансовий збиток роботи підприємств галузі за січень-вересень 2023 становить не менше 25 млрд. грн. Непрямі фінансові збитки є кратно більшими.</p> <p>За даними НБУ України, середня заробітна плата на підприємствах хімічної промисловості номінально виросла на 10-12% (на рівні інфляції у річному вимірі), однак відсоток таких підприємств не перевищує 30% від кількості працюючих (економічно активних) підприємств.</p>

10. Інвестиції в основний капітал хімічної галузі

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Капітальні інвестиції	<p><i>Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається патовою та вичікуваною, практично з нульовою активністю.</i></p> <p>Водночас варто зауважити, що динаміка капітальних вкладень у виробництво хімічних речовин та хімічної продукції в Україні, після пікового 2012 року та обвального зниження в 2013-2016 рр., в 2017-2021 рр. вийшла на певне плато.</p>

Однак з початком широкомасштабних військових дій відновився об'єктивний спад обсягів інвестиційних вкладень в основний капітал галузі (діаграма 24).

Діаграма 24

Для статистичної коректності приведені дані в доларовому еквіваленті, які свідчать про низькі обсяги капітальних інвестицій в галузеве виробництво.

Практично відсутні «довгі» інвестиції у створення нових хімічних виробництв, переважно це поточні підтримуючі капіталовкладення для покращення технологічних параметрів діючих виробництва та у створення малотоннажних хімічних виробництв з невисокою капіталоємністю.

Більшість компаній, які до війни планували реалізацію важливих для галузі та комерційно привабливих інвестиційних проектів по створенню нових та розширенню діючих хімічних виробництв в Україні, наразі поставили їх «на паузу» або ж прийняли рішення щодо реалізації цих проектів за межами України.

ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» вів та веде моніторинг таких масштабних та стратегічно важливих інвестиційних проектів, їх близько 45-50 (це проекти, інформація про які оприлюднена їх ініціаторами), у своїй більшості з початку широкомасштабних військових дій вони законсервовані (або ж залишилися на рівні інвестиційних пропозицій).

11. Деякі оціночні висновки

Сфера (сегмент, сектор)	Основні зміни, тенденції, результати
Деякі оціночні висновки	<p>✓ Внутрішнє товарне виробництво хімічної продукції у січні-вересні 2023 р. продовжувало функціонувати у звуженому та нестабільному форматі.</p> <p>Фактично не продукується (або ж продукується в обмежених обсягах і нестабільному режимі) значна частина базової хімічної сировини (як неорганічної, так і органічної сировини та напівсировини) та хімічної продукції, критично важливої для внутрішнього товарного ринку (каустична сода, хлор, пігментний діоксид титану, гіпохлорит натрію, базові первинні полімери, етилацетат, комплексні добрива та ін.).</p> <p>Все ж частина хімічних (та дотичних з ними) підприємств у другому кварталі 2023 р. відновила або ж заявили про відновлення свого виробництва (ПАТ «Суміхімпром», ДП «Об'єднана гірничо-хімічна компанія», ПКФ «Велта», ПрАТ «Вінницяпобутхім», Миколаївський глиноземний завод, завод із виробництва скляної тари швейцарського холдингу Vetropack, компанія «Тана» та ін.).</p> <p>✓ Спостерігається досить стійка переорієнтація частини виробників хімічної продукції більш високих технологічних переділів та кінцевої товарної продукції на імпорту сировину і напівсировину.</p> <p>Водночас певна частина хімічних виробництв функціонує у замкнутому технологічному циклі без випуску товарної продукції. Загалом у більшості товарних сегментів хімічного перероблення частка імпорту сировини на напівсировини виросла до 70-85%.</p> <p>Виключенням є лише деякі товарні сегменти будівельних матеріалів, де використовується мінеральна сировина національного виробництва, яка традиційно домінує у структурі виробництва.</p> <p>✓ На значній частині економічно активних хімічних підприємств стабільність товарного виробництва залишається «крихкою».</p> <p>Така ситуація обумовлена нестабільністю поставок сировини, триваючою складністю логістичних ланцюжків (зі зрозумілими збоями), обмеженістю портових та інших транспортних можливостей доставки сировини чи збуту продукції, зменшенням кількості довготривалих та вагових замовлень і контрактів на продукцію, збільшенням витрат на кібербезпеку, закупілю електроенергії та інших енергоресурсів за підвищеними цінами тощо.</p> <p>Більшість виробників постійно вказують також на зниження купівельної спроможності (цей чинник суттєво відрізняється по регіонах), відтік кваліфікованої та професійної робочої сили (мобілізація, виїзд за кордон, неможливістю переїзду у зв'язку з релокацією виробництва та ін.).</p>

✓ **Посилення сировинної імпортозалежності в секторах добавленої вартості та кінцевої товарної продукції, хоча спостерігається і певна адаптація національних виробників до цієї ситуації.**

Виробники пластмасових та гумових виробів промислового та споживчого призначення, які продовжують функціонувати, практично повністю переорієнтувалися на імпорту сировину та імпортні допоміжні матеріали, про що свідчить збільшення поставок первинних полімерів та каучуку в Україну в січні-вересні 2023 р. порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (відповідно на +16% у вартості та +19% у фізичній вазі).

Наявність такого темпу приросту є досить показовим, оскільки січень-лютий 2022 р., які входять у базу для розрахунку, були ще довоєнним періодом.

✓ **Звуженість та точковість експортних поставок хімічної продукції при певному відновленні старих та налагодженні нових каналів експортних поставок в умовах триваючою ускладненої логістики та нестабільних транспортних коридорів.**

Ситуація на певній частині підприємств галузі у відносно безпечних регіонах та продукція яких зорієнтована на експорт, у січні-вересні 2023 р. стабілізувалася (насамперед, сировина біохімічного походження, точкові види мінеральної сировини, ефірні оливи, модифіковані крохмалі та декстрини, парфумерно-косметична продукція, пластмасові та гумові вироби).

У значній мірі така тенденція була обумовлена також передсезонним та сезонним чинником і стабільними замовленнями на окремі види хімічної продукції під внутрішні (оборонні) потреби.

У січні-вересні 2023 р. значно зменшилися експортні поставки хімічної продукції із України порівняно з аналогічним періодом 2022 р. (в 1,8 разів у вартісних показниках) та відповідно валютні надходження від реалізації продукції.

У певній мірі такі показники є логічними, оскільки більша частина кумулятивного експорту у попередньому році припадала на довоєнний період (січень–лютий).

Однак у лінійні періоди (березень-вересень 2023 р. до березня – вересня 2022 р.) зниження експортних поставок хімічної продукції у вартісному вимірі склало 20%, що свідчить про негативний характер цієї тенденції.

✓ **Ріст фронтальної імпортозалежності внутрішнього хімічного виробництва та внутрішнього хімічного ринку.**

Імпортозалежність внутрішнього хімічного виробництва та хімічного товарного ринку загалом у більшості сегментів продовжує досить активно рости, оскільки вільні товарні ніші (як сировини, так і кінцевої товарної продукції) досить активно та наполегливо займає продукція виробництва Китаю, Польщі, Німеччини, Туреччини, Болгарії, Чехії, Угорщини, США та деяких інших країн.

Частка імпортової продукції у структурі внутрішнього споживання у січні-вересні 2023 р. залишається критично високою - 78%. Хоча загалом цей показник дещо покращився порівняно з першим та другим кварталом поточного року (відповідно 84% та 80%).

Одна із локальних причин - збільшенню відвантаження азотних добрив національного виробництва на внутрішній товарний ринок, частка вітчизняної продукції в даному сегменті товарного ринку виросла до 60% (попередні балансові дані за 9 місяців 2023 р.). Разом з тим такий баланс не є однорідним, в сегменті карбаміду в поточному році частка імпортової продукції збільшилась з 30 до 70%.

✓ *Продовження змін географічних та покраїнних акцентів у зовнішній торгівлі хімічною продукцією з можливими довгостроковими наслідками для національного хімпromу.*

Європейська орієнтація експортних поставок хімічної продукції українського виробництва, яка виросла в 2022-2023 рр. до 63% (частка регіонального експорту в структурі загального хімічного експорту), є досить позитивною тенденцією. Хоча європейський ринок (особливо східноєвропейський) через деформацію традиційної логістики та складність транспортних перевезень може виступати і виступає наразі досить часто транзитним майданчиком.

Український товарний ринок став досить важливим ринком збуту хімічної сировини та напівсировини для Китаю, Польщі, Словаччини, Румунії, а також деяких інших країн – Ірану, Туреччини, ОАЕ, Саудівської Аравії та ін. Поступально формуються нові логістичні ланцюжки та транспортні коридори з орієнтацією на більш здешевлену сировину, яка виробляється за сучасними технологіями.

Бізнес адаптувався, переорієнтувався й почав розвивати нові експортні шляхи сухопутними коридорами через країни Європи (західний транспортний коридор на Польщу, Німеччину та Балтійські країни і південний транспортний коридор здебільшого через Румунію та Р. Молдову).

✓ *Ріст собівартості виробництва та критичне «обміління» фінансових можливостей у більшості компаній виробників хімічної продукції, навіть в умовах цінового росту. Навіть виробництво досить ліквідної продукції значно знизило свою маржинальність.*

Одна із об'єктивних і логічних причин - процес заміни поставок певних видів хімічної сировини та напівсировини з країни-агресора та Р.Білорусь, які здійснювалися у довоєнний період за відносно низькими цінами, на поставки аналогічної продукції з інших країн світу з більш ускладненою логістикою.

Це призвело у певній мірі до здорожчання логістики, транспортування, на які наклалося тарифне зростання і ціновий тиск, і загалом до росту собівартості національного виробництва значної частини хімічної продукції та його збитковості. Цей процес потребує також певної адаптованості технологічних процесів до роботи із сировиною іншого походження та технічних параметрів.

✓ Відновлення роботи стратегічно важливих хімічних підприємств, які перебувають у відносно безпечній зоні, та їх ніш на внутрішньому товарному ринку є наразі пріоритетним завданням.

Проведений оціночний аналіз по 42 основним продуктам базової хімічної сировини показав, що наразі 28 найменувань базової хімічної сировини в Україні не виробляється (руйнування виробничих потужностей, перебування виробництв на ТОТ, припинення виробництва з причин безпечності тощо) та покривається за рахунок імпортних поставок.

✓ Загалом широкомасштабні воєнні дії досить сильно «травмували» стан національного хімпрому, особливо у базовому хімічному виробництві, від якого залежать більшість ланцюгів подальшого перероблення.

Галузеве виробництво у значній мірі втратило свою фінансову та цінову стійкість, яка і до війни не мала достатнього конкурентного запасу.

Результати функціонування галузевого виробництва у 2023 році, а також фінансові результати роботи підприємств галузі у 2022 р. і оціночні дані сальдованого збитку у поточному році однозначного це підтверджують.

✓ Можна також констатувати, що у певній мірі відновився ефект «ножиць» між товарним виробництвом та внутрішнім товарним ринком хімічної продукції на користь глобального росту у внутрішньому споживанні імпоротної складової (78% у січні-вересні 2023 р.).

Навіть у такому чутливому сегменті для внутрішнього товарного ринку, як азотні добрива, частка імпоротної продукції виросла за підсумками 9 місяців 2023 р. до 40% (1 півріччі 2023 р. до 42%), тоді як в останні роки цей показник не перевищував 25-27%. У сегменті комплексних добрив імпортна частка на ринку в аналізований період збільшилась до 95%.

Більш детальний аналіз імпоротної складової у секторальному зрізі буде приведений в жовтневому моніторингу.

✓ Інвестиційна ситуація у хімічній галузі, як і у національній промисловості в цілому, залишається патовою та вичікуваною, практично з нульовою активністю.

Відповідно дефіцит інвестування галузевого виробництва (насамперед, у сфері екологічної модернізації та курсу на «зелене» хімічне виробництво), яке вже набуває ознак глибокої інвестиційної кризи, обумовлює процес посилення розриву технологічного та інноваційного рівня національних виробників і вітчизняної промислової практики загалом із зарубіжними компаніями-конкурентами.

Певна частина вітчизняних хімічних компаній заявляє про власні інвестиційні проекти по створення нових хімічних виробництв ліквідної продукції з незначною капіталоємністю, однак практична реалізація проектів через невизначеність ситуації в Україні у зв'язку з воєнними діями, відсутністю джерел фінансування, досить часто обмежується лише розробкою ПТЕО або ТЕО.

✓ **Очікування менеджменту більшості підприємств виробничої сфери хімічної галузі наразі залишаються неоднозначними, переважають помірно песимістичні очікування.**

Аналіз даних ЗМІ та комунікації з підприємствами, які постійно проводить ДП «Черкаський НДІТЕХІМ» для моніторингу інформаційних потреб виробників та ситуації в хімічній галузі, показали, що очікування менеджменту багатьох підприємств наразі залишаються помірно песимістичними, разом з тим є і досить стримані оптимістичні очікування, хоча вони досить точкові.

Водночас у липні-серпні 2023 р. песимістичні очікування посилилися, зокрема, щодо зовнішньої торгівлі, насамперед експортних поставок хімічною продукцією. Одним із факторів песимістичних настроїв є відновлення росту цін на ПГ для промисловості, який розпочався з липня 2023 р. і в окремі періоди перевищував рівень цін в ЄС, очікування ускладненого опалювального періоду та проблем з енергопостачанням.

✓ **Реальний розвиток ситуації у галузевому виробництві до кінця 2023 року буде залежати від багатьох чинників, частину з яких наразі спрогнозувати досить важко.**

Однак можна однозначно стверджувати, що кількість викликів перед національним хімічним виробництвом буде лише наростати, що ускладнить повоєнний рестарт галузевого виробництва.

Частина підприємств-виробників ліквідної хімічної продукції цілорічного попиту розпочала формувати товарні запаси на зимовий період на випадок можливих відключень електроенергії.

Від розробника: при цитуванні та/або використанні даних аналітичної довідки прохання посилатися на наукову установу – розробника (ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»)